Geniet som fick nog av en ytlig konstsyn

2022-12-10

Optional[©Bonnier

Alla artiklar är skyddade enligt upphovsrättslagen. Om inte annat följer av gällande avtalslicens får artiklar inte vidaredistribueras, kopieras, överföras till något annat medium eller översättas uten särskilt medgivande från rättighetsägaren.] eller artikelförfattaren. Utgivare: Pia Rehnquist.

Databasens namn: Pia Rehnquist / Sydsvenskan / retriever-info.com

Klicka här för att läsa artikeln.

FOTO: PONTUS LUNDAHL/TT

RECENSION

FOTO: TORSTEN ANDERSSON/STIFTELSEN

"Lönnen, målaren från Linderödsåsen".

Geniet som fick nog av en ytlig konstsyn

Thomas Millroth ser en utställning utan struntprat på Tomelilla konsthall.

KONST

Torsten Andersson
Rotverket, Tomelilla konsthall, Centralgatan 13, Tomelilla, t o m 8/1.

■ På 1960-talet var Torsten Andersson (1926-2009) geni. Och blev rekordung professor på Konstakademin. Men han fick nog av tidens ytliga konstsyn och sade upp sig 1966 för att dra sig tillbaka till barndomens Benarp. I Stockholms konstvärld tisslades och gissades det kring hans tystnad nere vid Ringsjön. För honom var det en livsnödvändighet att komma förbi berömmelsen. Och hans retrospektiv på Moderna museet 1986 blev en stor kulturhändelse.

Går det att se Anderssons verk i dag utan dåtidens devota beundran? Tomelilla konsthall visar ett tjugotal verk som alla ingår i den så kallade "Identitetsfrisen"; namnet anger hans strävan efter språklig uppriktighet mot sig själv. Endast genuint eget dög.

Jag tar två verk som exempel. I "Lönnen, målaren från Linderödsåsen" (1970) erövrar han åter konsten, kärvt och humoristiskt. En figur i grova arbetskläder lutar sig över en målning i vardande, "Lönnen", i bultande blått. Både konstnärsjaget och verket är tecknade med bestämda linjer i kol. Det är härligt målat med snabba penseldrag där kolet bitvis blandar sig med färgen. Stora ytor är omålade. Som för att visa att här bryter han sig loss från tradition och konvention.

Den andra målningen är från början av 2000-talet. På en orange sockel reser sig en tygskulptur, tecknad med svajiga blå linjer bortom allt finlir. Det är rymd i kompositionen som ser skenbart enkel ut. Den talar direkt till mig.

Målningarnas okonstlade tilltal var planerat i mängder av skisser. Några av dem visas på konsthallen. Där kan jag se hur han kramar, vänder och vrider på språket för att finna en formulering som ska vara lika självklar som en aforism.

Torsten Anderssons allvar med konsten kan jag ofta sakna i dag. Varje målning på Tomelilla konsthall är ett underbart samtal utan struntprat.

THOMAS MILLROTH
författare, konstkritiker och skribent på kultursidan

"Redan vid ett års ålder börjar vi vilja påverka varandras världsbild. Först pekar vi ut saker, lite senare lär vi oss ljuga. Det är början på det enorma fokuset vi har på att påverka andra, vår vilja att bygga stora samhällen", sa Svante Pääbo när jag intervjuade honom våren 2021.

Att jämföra oss med våra närmaste släktingar är att försöka förstå något om oss själva. Svante Pääbo berättar i sin föreläsning om hur KI-forskaren Hugo Zeberg, med hjälp av internationella kollegor, upptäckte att en genvariant från neandertalarna ger färre missfall, men att en annan genvariant ökar risken för svår covid-19. Pääbo visar kartor över Asien, där man utifrån andelen neandertalgener i olika regioner kan förutse antalet döda i coronan.

■

Här nånstans börjar man förstå att den tillbakablickande dna-tekniken också kommer att användas av dem som vill "slutenhet och stängning". Israels premiärminister Benjamin Netanyahu har använt dna-studier för att påstå att judarna kom före palestinierna till det heliga landet. Kina ska ha utnyttjat paleogenomik för att legitimera sin repression mot uigurer.

Du kan hitta stöd för vad som helst i naturen, sa Svante Pääbo när vi talades vid: "Hur vi förhåller oss till varandra som människor är en fråga om politik, moral, etik och människosyn."

■

Homo erectus är den människoart som har överlevt längst tid på jorden. Den var också först med att sprida sig till flera kontinenter. Kommer vårt "vi" att finnas lika länge som homo erectus (1,8 miljoner år)? Eller ens som våra vänner neandertalarna (sådär 360 000 år)?

Vi kan nu gå allt längre tillbaka i tiden. I de kyliga grottorna i spanska Atapuerca i Spanien har man lyckats utvinna läsbart protein ur en 800 000 år gammal tand. Man har kunnat läsa av platsens historia genom dna i jordlagret, utvunnet ur dessa förhistoriska människors urin, avföring eller blod. Och häromveckan kom en annan nyhet från en utgrävning i en grotta i Irak: neandertalarna var inte alls några sluskar som bara sölade på köttben. De bemästrade komplex kokkonst, som att mixa bönor, linser, ärter, nötter och smaksätta med fröskal och vild senap.

Pandemin stoppade två banketter, men idag ska det sitta 1 250 primater i siden och vita flugor i Blå hallen i Stockholms stadshus.

Inför Svenska Akademien i veckan sa litteraturpristagare Ernaux: "I vissa historiska skeden passar det sig inte att tiga". Det gjorde heller inte Nobelstiftelsen när de valde att inte bjuda in Jimmie Åkesson, partiledaren för Sveriges näst största parti till "festernas fest". Med hänvisning till det självklara: "Nobelpriset vilar på en respekt för vetenskap, kultur, humanism och internationalism".

■

Häromveckan hade kung Carl XVI Gustaf riksdagens vice talman Julia Kronlid till bordet under den så kallade riksdagssupén. En sverigedemokrat som haft problem att acceptera evolutionsteorin.

Idag sitter kungen två stolar från Annie Ernaux och snett mittemot Svante Pääbo. Skål för att det sunda förnuftet nu får sippra in i statschefens öra.

Annars ska det visst serveras alger och plommon. Men kanske också lite vild senap? Neandertalarna i oss måste väl få sitt.

PETER FÄLLMAR ANDERSSON
kulturjournalist och medarbetare på kulturredaktionen

Retriever